

Kostkiewicz-Górska, Eryk Krasucki, Wojciech Kucharski, Artur Daniel Liskowacki, Wojciech Lizak, Iwona Liżewska, Peter Oliver Loew, Andrzej Łazowski, Andrzej Ługin, Piotr Markowski, Janusz Mich, Paweł Migdalski, Jan Musekamp, Czesław Okińczyc, Hubert Orłowski, Kazimierz Ożóg, Robert Piotrowski, Jan Maria Piskorski, Małgorzata Praczyk, Marek Pyzowski, Andrzej Rokita, Teresa Rokita, Sebastian Rosenbaum, Tomasz Różycki, Krzysztof Ruchniewicz, Maciej Rydzewski, Dariusz Rymar, Andrzej Sakson, Jerzy Sawka, Tomasz Słomczyński, Marek Sterlingow, Jolanta Stępkowska, Grzegorz Strauchold, Vitalija Stravinskienė, Monika Szymanik, Robert Traba, Janusz Trupinda, Marcelli Tureczek, Laurynas Vaičiūnas, Henryk Waniek, Alan Weiss, Maciej Wlazło, Andrzej Zawada, Adam Zieliński.

Kniha vznikla díky podpoře fondu Vratislav – město literatury UNESCO, sopotského Goyki 3 Art Inkubatoru a také díky kulturnímu stipendiu města Velkopolský Hořov.

Krátké úryvky z knihy, zejména ty věnované Litvě, byly ještě před knižním vydáním publikovány v časopise Tygodnik Powszechny.

Časová posloupnost cest v knize popsanych byla v několika málo případech modifikována.

Výběr z literatury

Anderson Benedict: *Wspólnoty wyobrazone. Rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu*, přel. Stefan Amsterdamski, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków-Warszawa 1997. [česky vyšlo jako Anderson Benedict: *Představy společnosti. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*, přel. Petr Fantys, Karolinum, Praha 2008]

Bętkowski Rafał: *Olsztyn, jakiego nie znacie*, Edytor Wers, Olsztyn 2003.

Boras Zygmunt: *Książęta piastowscy Śląska*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1982.

Brakoniecki Kazimierz: *Dziennik olsztyński 1989–1993*, Convivo, Olsztyn 2022.

Carr Edward H.: *Historia. Czym jest*, přel. Piotr Kuś, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 1997. [česky vyšlo jako Carr Edward Hallett: *Co je historie? Přednášky pronesené na cambridžské universitě v lednu–březnu 1961 v rámci cyklu G.M. Trevellyana Edwardem Hallettem Carrem*, přel. Jaroslav Strnad, Svoboda, Praha 1967.]

Cichocka Marta: *Hierarchia Kościoła rzymskokatolickiego wobec Ziem Odzyskanych w latach 1945–1951 – wybrane perspektywy*, Studia Maritima 2017, č. 30.

Connerton Paul: *Jak społeczeństwa pamiętają*, přel. Marcin Napiórkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.

Czarnuch Zbigniew (ed.): *Samozwańcze konsulaty. Rzecz o emocjonalnym stosunku Niemców i Polaków do tego samego skrawka ziemi*, Polsko-Niemieckie Stowarzyszenie Educatio, Pro Europa Viadrina w Witnicy, Towarzystwo Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości w Gorzowie, Witnica-Gorzów 2013.

Dagerman Stig: *Niemiecka jesień. Reportaż z podróży po Niemczech*, přel. Irena Kowadło-Przedmojska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2022. [česky vyšlo jako Dagerman Stig: *Německý podzim*, přel. Zbyněk Černík, Mot komiks, Praha 2013.]

Daniluk Jan: *Dwudziestolecie pomiędzy. Miniatury o Wolnym Mieście Gdańsku (1920–1939)*, Wydawnictwo Marpress, Gdańsk 2022.

Davies Norman: *Mikrokosmos. Portret miasta środkowo-europejskiego*, přel. Andrzej Pawelec, Wydawnictwo Znak, Kraków 2003. [česky vyšlo jako Davies Norman a Moorhouse Roger: *Mikrokosmos: portrét jednoho středoevropského města*, přel. Petruška Šustrová, BB/art, Praha 2006.]

Dobrzycki Wiesław: *Granica zachodnia w polityce polskiej 1944–1947*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1974.

Domke Radosław: *Ziemie Zachodnie i Północne Polski w propagandzie lat 1945–1948*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2010.

Duda Wojciech, Fortuna Grzegorz, Tusk Donald: *Był sobie Gdańsk*, Millenium Media, Gdańsk 1997.

Friedrich Jacek: *Odbudowa Głównego Miasta w Gdańsku w latach 1945–1960*, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2015.

Garton Ash Timothy: *W imieniu Europy. Niemcy i podzielony kontynent*, přel. Sergiusz Kowalski, Wydawnictwo Aneks, Londyn 1996.

Halicka Beata: *Polski Dziki Zachód. Przymusowe migracje i kulturowe osvajanie Nadodrza 1945–1948*, přel. Aleksandra Łuczak, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2015.

Halicka Beata (ed.): *Mój dom nad Odrą. Pamiętniki osadników Ziem Zachodnich po 1945 roku*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2016.

Historia do usłyszenia: Wrocław OdNowa 1945 i potem [podcast], studenti historii ve veřejném prostoru 2019–2021 UWr, díl 10: Akcja „odzysk cegły” w powojennym Wrocławiu (host: prof. Jakub Tyszkiewicz), <https://radioluz.pl/historia-do-uslyszenia-wroclaw-odnowa-1945-i-potem/>.

Huelle Paweł: *Weiser Dawidek*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2014. [česky vyšlo jako Huelle Paweł: *Davídek Weiser*, přel. Pavel Miňovský, Mladá fronta, Praha 1996.]

Chwin Stefan: *Hanemann*, Wydawnictwo Polityka, Warszawa 2009. [česky vyšlo jako Chwin Stefan: *Hanemann*, přel. Petr Vidlák, Host, Brno 2005.]

Chwin Stefan: *Krótką historią pewnego żartu, słowo/obraz terytoria*, Gdańsk 1999.

Jasiński Kazimierz: *Rodowód Piastów śląskich*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1973.

Judt Tony: *Powojnie. Historia Europy od roku 1945*, přel. Roman Bartoń, Wydawnictwo Rebis, Poznań 2010. [česky vyšlo jako Judt Tony: *Poválečná Evropa: její historie od roku 1945*, přel. Dalibor Výborný, Prostor, Praha 2021.]

Kerski Basil (ed.): *Gdańskie tożsamości. Eseje o mieście*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.

Kledzik Emilia, Michalski Maciej, Praczyk Małgorzata (eds.): *Ziemie Odzyskane. W poszukiwaniu nowych narracji*, Instytut Historii UAM, Poznań 2018.

Knyt Agnieszka (ed.): *Osadnicy. Nowe życie Kresowiaków na Ziemiach Zachodnich. Nadzieje i niemoc wobec władzy ludowej*, Dom Wydawniczy PWN, Warszawa 2014.

Kucharski Wojciech et al. (eds.): *Region czy regiony? Ziemie Zachodnie i Północne 1945–1989*, Ośrodek Pamięć i Przyszłość, Wrocław 2022.

Kurdwanowski Jan: *Jak wybrałem wolność na Zachodzie i inne wspomnienia*, Wydawnictwo PoliKart, Warszawa 1995.

Kuszyk Karolina: *Poniemieckie*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2019.

Liskowacki Artur Daniel: *Eine kleine*, Wydawnictwo Forma, Bezzecz 2021.

Liskowacki Artur Daniel: *Szczecin z widokiem na może*, Herito 2011, č. 5.

Liskowacki Artur Daniel: „Ziemie Odzyskane”, *ziemie nieheroiczne*, rozhovor vedl Piotr Oleksy, Krytyka Polityczna, 3. 4. 2021, <https://krytykapolityczna.pl/kultura/czytaj-dalej/piotr-oleksy-artur-d-liskowacki-szczecin-ziemie-odzyskane-ziemienieheroiczne-wywiad/>.

Liżewska Iwona, Brakoniecki Kazimierz, Traba Robert (eds.): *Czas przekraczania granic. Antologia Borussii 1990–2015*, Narodowe Centrum Kultury, Wspólnota Kulturowa Borussia, Warszawa 2015.

Loew Peter Oliver: *Gdańsk. Biografia miasta*, přel. Justyna Górny, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2013.

Loew Peter Oliver: *Gdańsk i jego przeszłość. Kultura historyczna miasta od końca XVIII wieku do dzisiaj*, přel. Janusz Mosakowski, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2021.

Maksymowicz Anitta (ed.): *Zielonogórskie muzeum tożsamości*, Muzeum Ziemi Lubuskiej, Zielona Góra 2015.

Maleczyńska Ewa: *Z dziejów naszego Śląska*, Książnica Spółdzielcza, Wrocław 1946.

Migdalski Paweł: *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego w Cedyni (badania naukowe, uroczystości w 1959 i 1966 r.)*, Rocznik Chojeński 2016, sv. 8.

Musekamp Jan: *Między Stettinem a Szczecinem. Metamorfozy miasta od 1945 do 2005*, přel. Jacek Dąbrowski, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015.

Nowosielska-Sobel Joanna, Strauchold Grzegorz: *Piastowsko-komunistyczna satysfakcja? Obchody rocznic historycznych i świąt państwowych na Śląsku po II wojnie światowej*, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław 2008.

Orłowski Hubert: *Warmia z oddali*, Wspólnota Kulturowa Borussia, Olsztyn 2000.

Ożóg Kazimierz S.: *Głogów. W poszukiwaniu zaginionej pamięci*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2020.

Paczkowski Andrzej: *Referendum z 30 czerwca 1946 r. Przebieg i wyniki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1993, Dokumenty do Dziejów PRL, seš. 4.

Pasierb Bronisław: *Polska myśl polityczna okresu II wojny światowej wobec Niemiec*, Instytut Zachodni, Poznań 1990.

Perkowski Piotr: *Gdańsk – miasto od nowa. Kształtowanie społeczeństwa i warunki bytowe w latach 1945–1970*, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2020.

Piotrowski Robert: *Gorzów–Landsberg–Frankfurt (Oder). Historia, która nas łączy*, Urząd Miasta w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2015.

Piskorski Jan M.: *Polska–Niemcy. Blaski i cienie tysiącletniego sąsiedztwa*, Bellona, Warszawa 2017.

Piskorski Jan M. (ed.): *Wojna, pamięć, tożsamość. O bitwach i mitach bitewnych*, Bellona, Warszawa 2012.

Popieliński Paweł: *Problematyka otwarcia granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej pomiędzy PRL a NRD w latach siedemdziesiątych XX wieku*, Rocznik Polsko-Niemiecki 2014, č. 22.

Popper Karl Raimund: *Nędza historycyzmu*, přel. Stefan Amsterdamski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999. [česky vyšlo jako Popper Karl Raimund: *Bída historicismu*, přel. Jana Odehnalová a Josef Moural, Oikoymenh, Praha 2000.]

Rutkowska Maria (ed.): *Słubice 194–1995*, Urząd Miejski Słubic, Słubice 1996.

Sawka Jerzy: *Polski Szczecin p(r)oniemiecki*, Gazeta Wyborcza, 25. 1. 2001.

Spod tynku patrzy Breslau. I inne poniemieckie miasta, fanouškovská stránka na sociální síti Facebook, <https://www.facebook.com/spodtynkupatrybreslau/>.

Spod ziemi patrzy Breslau, fanouškovská stránka na sociální síti Facebook, <https://www.facebook.com/spodziemipatrybreslau/>.

Strauchold Grzegorz: *Myśl zachodnia i jej realizacja w Polsce Ludowej w latach 1945–1957*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003.

Stravinskienė Vitalija: *Wymiana, której nie było. Migracje między Litwą a Polską w latach 1944–1947*, in: Piotr Guzowski, Marzena Liedke, Wojciech Walczak (eds.): *Granice i pogranicza*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019.

Thum Gregor: *Obce miasto. Wrocław 1945 i potem*, přel. Małgorzata Słabicka, Via Nova, Wrocław 2006.

Tokarczuk Olga: *Dom dzienny, dom nocny*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2022. [česky vyšlo jako Tokarczuková

Olga: *Denní dům, noční dům*, přel. Petr Vidlák, Host, Brno 2012.]

Traba Robert: *Kraina tysiąca granic. Szkice o historii i pamięci*, Wspólnota Kulturowa Borussia, Olsztyn 2003.

Traba Robert: *Kresy jako miejsce pamięci. Historia długiego trwania*, Herito 2012, č. 8.

Traba Robert (ed.): *Rok 1945 (nie-)powroty. Inne opowieści o historii Polski*, Fundacja Pracownia, Gdańsk 2017.

Traba Robert: *Wschodniopruskość*, Wspólnota Kulturowa Borussia, Olsztyn 2007.

Trojanowska Izabella (ed.): *Wspomnienia z odbudowy Głównego Miasta*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1978.

Trzaskowska Grażyna: „Uwaga! Nie przysypywać pni drzew!”. *Likwidacja wrocławskich cmentarzy w latach 60. i 70. oraz jej skutki*, Śląski Kwartalnik Historyczny 2020, č. 75.

Tureczek Marcei: *Pogranicze. Przeszłość bez historii...*, Wydawnictwo Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2021.

Tyszkiewicz Jakub: *Sto wielkich dni Wrocławia. Wystawa Ziem Odzyskanych we Wrocławiu a propaganda polityczna Ziem Zachodnich i Północnych w latach 1945–1948*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 1997.

Zagajewski Adam: *Dwa miasta*, Zeszyty Literackie, Warszawa 2007.

Zaremba Marcin: *Wielka Trwoga. Polska 1944–1947. Ludowa reakcja na kryzys*, Wydawnictwo Znak, Instytut Studiów Politycznych PAN, Kraków 2012.

Zaremba Piotr: *Wspomnienia Prezydenta Szczecina. Pierwszy szczeciński rok 1945*, Księży Młyn, Łódź 2016.

Zawada Andrzej: *Drugi Brestaw*, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław 2015.

Wolff Larry: *Idea Galicji. Historia i fantazja w kulturze politycznej Habsburgów*, přel. Tomasz Bieroń, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2020.

Worcell Henryk: *Najtrudniejszy język świata*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1965.

Zdroje použitých fotografií

Str. 14-15, Dowd J (Fg Off), Royal Air Force official photographer, Imperial War Museum, CL 3400 via Wikimedia Commons

Str. 33, NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe

Str. 50, Bundesarchiv, Bild 146-1987-058-09, CC-BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons

Str. 69, Marek Ślusarczyk, CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons

Str. 97, Edelseider, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

Str. 112, Muzeum Gdańska – tiskové materiály výstavy „Mezdy zniszczeniem a odbudową – Gdańsk na fotografii Kazimierza Lelewicza” (stará fotografie Gdańska); archiv nakladatele (současný Gdańsk)

Str. 125, Kapitel, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

Str. 151, Sbírký Muzeum Niepodległości w Warszawie / Pl.2328

Str. 179, Jan Bułhak, CC BY-SA 4.0, Polona/Biblioteka Narodowa

Str. 216, Alan Weiss, iniciativa Spod ziemi patrzy Breslau

Str. 230-231, NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe